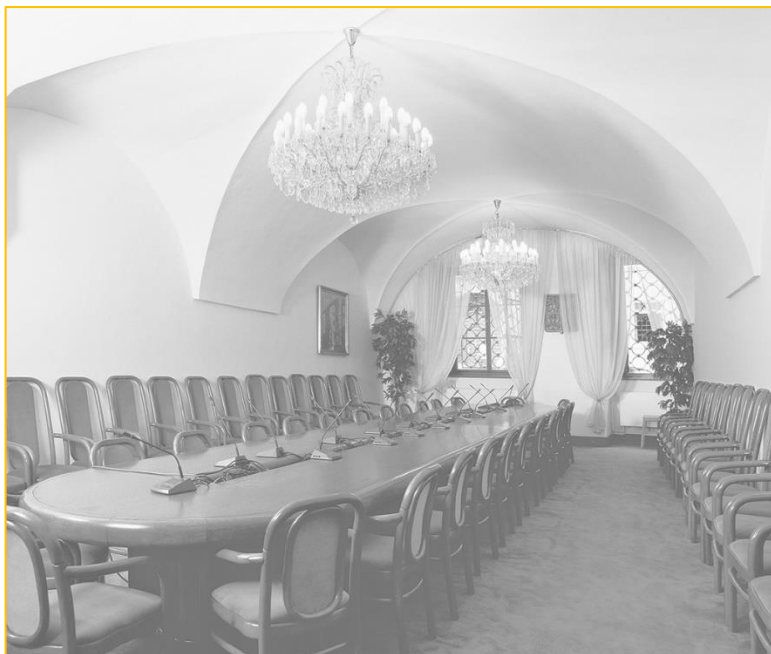

Trestání v zahraničí podstoupených transplantací

Informační podklad ke kompatibilitě návrhu
na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 285/2002
Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a
orgánů a o změně některých zákonů (transplantační
zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č.
40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších
předpisů (sněmovní tisk 498), s právem EU

Informační podklad č. 0498
červen 2019
autor: Radek Píša

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	ŘADA: STANOVISKA
Název: Trestání v zahraničí podstoupených transplantací	Typ řady: online
Autor: Píša, R.	URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=4
Číslo: Stanovisko č. 0498	První vydání řady: říjen 1998
Datum: červen 2019	Frekvence vydání řady: nepravidelná
Klíčová slova:	Zaměření: stanoviska kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU
transplantace; obchod s orgány; transplantační zákon	Jazyk: CZ
	Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií

STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	

Oddělení pro evropské záležitosti

STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni

Oddělení komunikace a vzdělávání

INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Informační podklad ke kompatibilitě návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk 498), s právem EU

Úvod:

Návrh reaguje na procesní komplikace spojené se stíháním osob, které si v zahraničí koupily lidské orgány a nechaly si je tam transplantovat. Přestože je takové jednání pro české občany už v současnosti trestné (§ 6 ve spojení s § 166 trestního zákoníku), v praxi je zřejmě možné jednoduše prokázat jen skutečnost, že došlo k transplantaci. Pokud by podezřelý tvrdil, že mu byl orgán darován, nelze očekávat účinnou právní pomoc od orgánů států přehlízejících či přímo organizujících obchod s lidskými orgány. Tomuto problému se návrh snaží předejít zakotvením povolovacího režimu pro české občany, přejícími si podstoupit transplantaci ve státu, ve kterém se s orgány nakládá neprůhledným způsobem, nebo je standard tohoto nakládání pod úrovní vyspělých zemí. Tento povolovací režim návrh upravuje jako novelizaci transplantačního zákona. S povolovacím režimem je spojena navrhovaná úprava trestního zákoníku, která do § 166 doplňuje postih za podstoupení transplantace v netransparentní zemi bez výše popsaného povolení.

Stanovisko PI:

Návrh se dotýká práva EU jen omezeně, protože se snaží v navrhovaném § 9a odst. 3 písm. a transplantačního zákona z povolovacího režimu vyloučit státy EU a EHP. Návrh nicméně opomíjí Švýcarsko, jež sice není členem EHP, ale z bilaterálních smluv mezi EU a Švýcarskem vyplývají v tomto případě podobná práva a povinnosti. Tento poněkud komplikovaný právní stav je důsledkem švýcarského referenda odmítajícího vstup do EHP v roce 1992 – místo vstupu do EHP bylo následně v návaznosti na už existující dohodu o volném obchodu mezi EHS a Švýcarskem z roku 1972 uzavřeno přes 100 zvláštních smluv mezi EHS (EU) a Švýcarskem.¹

Výsledkem je, že status Švýcarska zhruba odpovídá dalším státům EHP, které nejsou státy EU, ale s určitými zvláštnostmi a výjimkami.² V případě dostupnosti zdravotních služeb při prostém cestování zákazníka za touto službou ale podle našeho názoru o výjimku nejde. Podle smlouvy o volném obchodu osob mezi EU a Švýcarskem z roku 1999 nesmí žádná ze smluvních stran zamezovat, aby její občané cestovali za poskytováním určitých služeb na území druhé smluvní strany.³ Doporučujeme tedy rozebírané ustanovení upravit za použití sousloví „státy Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska.“

¹ V podrobnostech viz informace Evropské komise v angličtině: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/switzerland/> V současné době je již dojednaná smlouva, mající nepřehledný balík nahradit. Švýcarsko však vyjadřuje určité pochybnosti, zda ho hodlá podepsat a ratifikovat, a situace je v tuto chvíli nepřehledná (viz např.: <https://www.bbc.com/news/business-48833680>)

² V podrobnostech k volnému pohybu služeb viz Kawka, Inga. The Movement of Services Between the European Union and Switzerland, 2014. Dostupné na: <https://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/viewFile/189/128>

³ Čl. 5 odst. 3 smlouvy: „Státní příslušníci členského státu Evropského společenství nebo Švýcarska vstupující na území některé smluvní strany výlučně za účelem přijetí služeb mají právo vstupu a pobytu.“ České znění smlouvy viz [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:22002A0430\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:22002A0430(01)&from=EN)

Technické připomínky

Návrh používá v uvažovaných §§ 9b a 9c transplantačního zákona zvláštní metodu vytváření seznamu států, u kterých není rozumná pochybnost o transplantačních standardech. Ze struktury návrhu se zdá, že i v daném případě by byl žadatel nucen žádat o povolení transplantace v dané zemi, přestože by povolení následně získával prakticky automaticky. Navíc by porušení této povinnosti nepodléhalo žádné sankci, protože nelze trestně stíhat jednání legalizované zveřejněním seznamu „bezpečných“ států.

Samotný mechanismus nicméně vyvolává především pochybnosti o jeho ústavnosti. Podle čl. 39 Listiny základních práv a svobod jen zákon stanoví, jaké jednání je trestným činem. Seznam zveřejněný komisí však ani nemá mít povahu právního předpisu, přestože by byl zásadní pro navrhovanou skutkovou podstatu trestného činu. Domníváme se tak, že by mohlo být vhodnější vypočíst v návrhu zákona širší výčet vyspělých zemí, kde lze otevřený obchod s orgány očekávat jen stěží (např. státy OECD, popř. výčet zahrnující USA, Kanadu, Japonsko apod.), a mechanismus vytváření seznamu opustit.

V případě vypuštění zpracování zvláštního seznamu by pak bylo také možné upustit od zřizování nového orgánu a k povolování transplantací ve zbylých zemích (což by byla spíše teoretická možnost) využít stávající etické komise zřízené podle transplantačního zákona (srov. § 5 transplantačního zákona).

Navržená úprava se také zřejmě chce vyhnout podpůrné aplikaci správního řádu, která by mohla provoz navrhované nové komise neúnosně zatěžovat. Pokud je toto cílem návrhu, je to nicméně třeba stanovit výslovně. Stejně tak by musel být výslovně vyloučen soudní přezkum rozhodnutí komise.

Závěr:

Navržená úprava je částečně slučitelná s právem EU.

Tento informační podklad je zpracován k uvedenému číslu sněmovního tisku a nereflextuje eventuální pozdější pozměňovací návrhy.

Materiál byl Parlamentním institutem zpracován na základě usnesení organizačního výboru Poslanecké sněmovny č. 168, II. volební období.